

Rederijkers: wel oud, niet versleten

Om de beginperiode van de zogeheten 'rederijkers' te achterhalen, moeten we terug naar de Middeleeuwen. Groepjes bevlogen cultuurminnaars trokken van stad naar stad, om de bevolking te onderhouden met voordrachtskunst en toneelspel. Kort daarop ontstonden heren der de eerste 'rederijkerskamers' waarbinnen de gegoede burgerij zich 'ter lering en de vermaeck' bezig hield met uitingen van kunst en cultuur. Tot vandaag de dag hebben de rederijkers zich met name in het zuiden en noorden van ons land weten te handhaven, zij het dat de meeste 'reciteerverenigingen' zich ondertussen nauwelijks nog van gewone toneelverenigingen onderscheiden.

In met name de provincie Groningen - maar toch ook in Drenthe - namen de rederijkerskamer halverwege de 19e eeuw een grote vlucht. Het waren redelijk elitaire verenigingen, waarin de notabelen van het dorp de hoofdrol speelden. Arbeiders hoefden niet te piekeren - als ze dat al deden - over de vraag of ze wel lid konden worden. Al op voorhand was duidelijk niet ze niet tot de rijen van de notabelen zouden worden toegelaten.

Rederijkerskamers hebben in de regel al een lange historie. In de provincie Groningen. Al in 1867 - toen een provinciaal verbond werd opgericht - waren er al rederijkerskamers in de provincie Groningen. Tollens in Hoogezand was een ervan en gaat voor de oudste in Groningerland door. Ook Kommerzijl was er snel bij, maar deze vereniging ging in de loop der jaren weer ter ziele. Op de

Leden van de Rederijkerskamer Borger tijdens de repetities. © JAN ANNINGA

bijeenkomsten van de verenigingen oefenden de leden - in de regel bemiddelde boeren - zich in welsprekendheid in de Nederlandse taal. De voertaal op de bijeenkomsten was dan ook het 'Hollands', zoals dat werd genoemd. Momenteel zijn er in de provincie Groningen rederijkersverenigingen in de provincie Groningen, die allang geen elitaire opstelling meer hebben.

Veel rederijkerskamer zijn dus oud, maar zeker niet versleten. Ze zijn meer dan eens een nieuwe weg ingeslagen om zo toekomstperspectief te houden. Opvallend is overigens dat ook in Drenthe - waar men over het algemeen minder 'gegoede kringen' kende dan in Groningen - rederijkersvereni-

gingen bestaan met een rijke historie. Daartoe behoort zeker de Kamer van Borger. Die werd in 1866 opgericht en bestaat binnenkort dus 135 jaar. Het 'jubileum' wordt gevierd met de opvoering van een bijzonder stuk in het eigen dorp.

Over de historie van de rederijkers en met name die van de eigen Rederijkerskamer Borger heeft Eppo Kasemir de nodige kennis paraat. Het verschijnsel dat de Borgerder rederijkers zich in 1866 gingen bezig houden met literatuur, boekbesprekingen en declameren, kwam niet uit de lucht vallen. Tevoren beschikte het dorp op de Hondsrug al over een reciteervereniging met als drijvende kracht dichter/schrijver Elias Annes

Borger. "Onze vereniging is dan ook niet genoemd naar het dorp, maar naar deze dichter met toevallig dezelfde achternaam", zet de voorzitter uiteen. Helemaal vrij van elitaire trekjes was ook de Kamer in Borger destijds niet. Eppo Kasemir en zijn echtgenote Geesje vertellen van aangesloten Borgerder notabelen die onder andere konden beschikken over een vaste plek in de zaal. "Tot pakweg 30 jaar geleden werd de rederijkerskamer door een deel van de plaatselijke bevolking dan ook nog steeds gekwalificeerd als kale kak", weet Geesje Kasemir zich te herinneren. De tijden zijn veranderd en de leden van de rederijkerskamer vormen tegenwoordig een doorsnede van de

plaatselijke bevolking. Duidkend in de lange historie van de vereniging komen trouwens meer opvallende zaken boven water. Zo was het rederijkerswereldje tot 1896 alleen toegankelijk voor mannen. "Pas in dat jaar werd de eerste vrouw lid", bevestigt Kasemir. Cultuur mocht dan hoog in het vaandel staan, het bestuur had de wind er rond de eeuwwisseling goed onder, getuige de te hanteren sancties om de leden in het gareel te houden. "Op te laat komen stond een boete van een stuiver tot een dubbeltje. Hetzelfde bedrag was verschuldigd bij het niet vervullen van een spreekbeurt, terwijl bij het weigeren van een rol drie stuivers moesten worden opgehoest."